

CJELOŽIVOTNO UČENJE – PUT KA BUDUĆNOSTI

Renata Jukić i Jagoda Ringel¹
Filozofski fakultet, Sveučilište u Osijeku
rjukic@ffos.hr ringeljagoda@gmail.com

Sažetak: *Problem rada jest cjeloživotno obrazovanje u primjeru programa osposobljavanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje PS Osijek. Nezaposlene osobe izrazito su osjetljiva kategorija društva, a cjeloživotno učenje prilika je za povećanje zapošljivosti. Za istraživanje je korišten anketni upitnik na prigodnom uzorku od 86 ispitanika. Rezultati su pokazali da su u programe osposobljavanja podjednako uključene radno sposobne odrasle osobe svih dobnih skupina, pretežito muškog spola (63 %), uglavnom završene srednje škole (58 %); većina nakon završenog formalnog obrazovanja nije pohađala dodatno osposobljavanje/usavršavanje (76%); uglavnom su nezaposleni do 5 godina (70%). Prosječno su zadovoljni programima obrazovanja. Nije bilo moguće provjeriti razlikuju li se ispitanici prema načinima informiranja o programima u odnosu na dob kao ni razlikuju li se u problemima s kojima se susreću u odnosu na dob, spol i stupanj obrazovanja. Mlađi sudionici skloniji su pohađanju dodatnog obrazovanja u budućnosti (njih 75%). Rezultati istraživanja mogu biti putokaz ka boljem razumijevanju motiva za sudjelovanjem u različitim oblicima obrazovanja odraslih te kreiranju istih.*

Ključne riječi: *cjeloživotno učenje, obrazovanje odraslih, osposobljavanje, zapošljivost*

Uvod

Današnje tržište rada traži cjeloživotne učenike, osobe koje preuzimaju odgovornost za svoj napredak i spremne su uložiti vrijeme i trud u kontinuirani proces učenja. Povećanje ulaganja u ljudski kapital, odnosno u obrazovanje jedan je od glavnih prioriteta ekonomske politike razvijenih zemalja. Ljudski kapital uobičajeno se aproksimira s prosječnom razinom kvalificiranosti, odnosno obrazovanosti stanovništva (Babić, 2004). Obrazovanje se određuje kao sloboda, mogućnost i sposobnost uobličavanja sebe u procesu postajanja čovjekom pri čemu sam mijenja okolnosti koje su mu uvje-

¹ dr.sc. Renata Jukić je nastavnica na studiju pedagogije, a Jagoda Ringel je studentica na istom studiju.

tovane povijesno i kulturno (Bognar, 1999). Čovjek kao radno i stvaralačko biće prirodo preoblikuje svojim radom te postaje konstruktivnim bićem u onoj mjeri koliko uspije ostvariti svoje ljudske mogućnosti. U funkciji samoaktualizacije obrazovanje zadovoljava čovjekovu potrebu da razumije i osmišljava svijet oko sebe, potrebu za stvaralaštvom, razvija sposobnosti koje su mu dane samo kao mogućnosti. Znanje povećava socijalnu uključenost, aktivni osobni razvoj, ali i konkurentnost koja je vrlo važna u današnjem globalnom svijetu. Prema Maslowu, čovjekova je potreba za znanjem temeljna, a obzirom na to ljudi su cjeloživotni učenici (Jarvis, 2004).

Cjeloživotno obrazovanje i cjeloživotno učenje – preduvjet bolje zapošljivosti

Cjeloživotno učenje predstavlja osnovni uvjet suočavanja sa suvremenim (poslije) posmodernim svijetom. Uz koncept cjeloživotnog učenja najčešće se vežu ciljevi ekonomske prirode (postizanje veće konkurentnosti i trajne zapošljivosti). No, ne smiju se zanemariti jednako važni ciljevi koji pridonose aktivnijoj ulozi pojedinca u društvu (poticanje društvene uključenosti, razvoj aktivnoga građanstva, razvijanje individualnih potencijala pojedinaca...) (Fischer, 2000). U 90-ima se u Europi afirmira cjeloživotno učenje kao politika koja odgovara na probleme ekonomske krize i povećane nezaposlenosti (Žiljak, 2005). Tada se pomiče fokus s obrazovanja, koje je institucionalizirani i organizirani proces, na cjeloživotno učenje koje uključuje sve oblike učenja u svim životnim okolnostima. "Cjeloživotno obrazovanje ne smije se promatrati kao spoj obrazovanja djece i mladeži te obrazovanja odraslih niti se koncepcija cjeloživotnog obrazovanja smije izjednačiti s obrazovanjem odraslih" (Pastuović, 1994, str. 5; prema Tunjić, 2009). Ono je nužno zbog prirode samoga suvremenoga društva te prirode čovječanstva (Jarvis, 2004). S obzirom da su postojeći oblici obrazovanja otporni na promjene, cjeloživotno obrazovanje imalo je mnogo prepreka koje je moralo prevladati te je postojao veliki pritisak za šire otvaranje obrazovnih mogućnosti (Gelpi, 1985).

U proteklih se 40 godina cjeloživotno učenje od početne ideje razvilo u dominantno načelo i orijentaciju razvoja brojnih nacionalnih obrazovnih sustava. Njegova važnost ističe se u nizu međunarodnih akcijskih planova, deklaracija, dokumenata i konferencija (Memorandum o cjeloživotnom učenju, 2000). Hrvatska ne zaostaje za ovim trendom te je uključivanje cjeloživotnog učenja u strateške dokumente iz područja obrazovanja (Bijeli dokument o hrvatskom obrazovanju, Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010., Strategija obrazovanja odraslih, Deklaracija o znanju HAZU-a) postalo osnovno načelo razvitka hrvatskoga obrazovnog sustava.

Uzmemo li u obzir da doba zrelosti traje znatno duže od djetinjstva, mladosti i treće životne dobi uvidjet ćemo da se velik dio cjeloživotnog obrazovanja odvija kao obrazovanje odraslih. Upravo iz tog razloga ono je danas u razvijenim zemljama po obuhvaćanju, troškovima i doprinosu društvenom i osobnom razvoju, približno

ekvivalentno školovanju djece i mladih (Pastuović, 1999). Težnja suvremene Europe da omogući svojim odraslim stanovnicima ravnopravan i kvalitetan život, odraz je poznavanja demografske situacije, ali isto tako i uspostavljenih demokratskih odnosa u kojima se čovjek uvažava bez obzira na svoju dob (Bruner, 1996).

Prema vrijedećim zakonskim propisima u Republici Hrvatskoj postoje sljedeći oblici obrazovanja odraslih: školovanje i doškolovanje; prekvalifikacija; osposobljavanje i usavršavanje. Svakome građaninu treba omogućiti nastavak i završavanje škole radi stjecanja prvog zanimanja (Erceg, 2002). Trenutno je manji interes za školovanje, obzirom da ono traje isto koliko i redovno, a veći je interes za doškolovanje, prekvalifikaciju; osposobljavanje i usavršavanje. Sve navedene oblike obrazovanja provodi Hrvatski Zavod za zapošljavanje koji je javna ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske, ustrojena Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti sa zadaćom rješavanja pitanja iz problematike vezane uz zapošljavanje i nezaposlenost u najširem značenju tih pojmova (<http://www.hzz.hr/default.aspx?id=3825>).

Predmet, cilj i problemi istraživanja

Za cjeloživotno obrazovanje mogli bismo reći da je najmoćnije sredstvo za donošenje promjena koje su hitne i nužne u današnjem svijetu. Postavlja se pitanje, u skladu s karakteristikama i viđenjem društva u kojem živimo, shvaćanjem znanja i učenja u njemu, kakva je situacija u Hrvatskoj, konkretno kakvo je viđenje cjeloživotnog učenja i primjena programa osposobljavanja u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje PS Osijek.

Cilj je ovog istraživanja ispitati stavove i mišljenja polaznika, identificirati potrebitost i učinkovitost istih te evaluirati postojeće programe osposobljavanja putem direktne procjene korisnika prema kriteriju zadovoljstva programom i procjene o korisnosti programa za ostvarivanje ciljeva s kojim su upisali program osposobljavanja. Iz postavljenog cilja definirani su sljedeći problemi istraživanja: 1) Ispitati karakteristike polaznika programa osposobljavanja obzirom na dob, spol, stupanj obrazovanja, ranije dodatno obrazovanje te trajanje nezaposlenosti, 2) Ispitati stupanj zadovoljstva polaznika programa samim programom, 3) Ispitati odnos dobi, spola, stupnja obrazovanja i općeg zadovoljstva završenim programom te dobi i načina informiranja o programima; odnos dobi, spola, stupnja obrazovanja i problema s kojima su se susretali tijekom učenja i konačno, dobi, spola, stupnja obrazovanja i planiranja daljnjeg obrazovanja u budućnosti.

Radi detaljnijega objašnjenja cilja istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze: H1: Među polaznicima programa podjednako su zastupljene sve dobne, spolne i obrazovne skupine te sve skupine obzirom na trajanje nezaposlenosti i ranije dodatno obrazovanje. H2: Većina polaznika izražava zadovoljstvo programom ospo-

sobljavanja koji su pohađali. H3.1: Različite dobne, spolne i obrazovne skupine ne razlikuju se s obzirom na zadovoljstvo programom. H3.2: Postojat će razlika u načinima informiranja o programima u odnosu na dob. H3.3: Postojat će razlike u problemima s kojima su se ispitanici susretali s obzirom na dob, spol i stupanj obrazovanja. H3.4: Postojat će razlika u sklonosti pohađanja dodatnog programa obrazovanja u budućnosti u odnosu na dob, spol i stupanj obrazovanja.

Instrument, postupak, ispitanici

Istraživanje je kvantitativno i kvalitativno. Korišten je posebno konstruiran anketni upitnik koji sadrži pitanja zatvorenog tipa i Likertove skale procjene. Podaci dobiveni primjenom ankete obrađeni su uz pomoć statističkoga paketa ("SPSS for Windows 17.0"). Obrada je uključivala: deskriptivnu analizu te provjeru postavljenih hipoteza putem statističkih postupaka za kategorijalne podatke izražene u frekvencijama kao što su Hi-kvadrat test i Fischerov test vjerojatnosti te provjeru hipoteza putem t-testa.

U istraživanju je sudjelovalo 86 polaznika programa osposobljavanja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje PS Osijek. Uzorak upotrijebljen u istraživanju jest prigodni, međutim ništa ne ukazuje na utjecaj sistematskih faktora na odabir ispitanika te je za pretpostaviti da se upotrijebljeni uzorak ne razlikuje od slučajnoga.

Rezultati i interpretacija

Učinjena je deskriptivna analiza podataka te se u tablici 1. nalaze prikazani modovi kao mjere srednje vrijednosti za nominalne podatke.

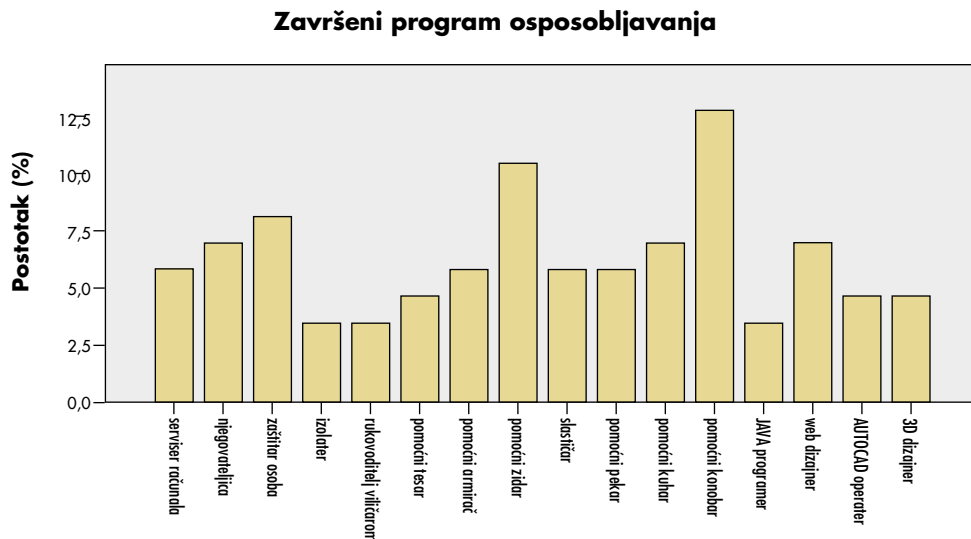
Tablica 1. Srednje vrijednosti za ispitivane varijable na uzorku polaznika programa (N=86)

	Mod	%
Dobne kategorije	Do 25 godina	29,1
Spol	Muško	62,8
Završeni stupanj obrazovanja	Srednja škola	58,1
Trajanje nezaposlenosti	1 do 5 godina	36,0
Ranije pohađanje dodatnog osposobljavanja ili usavršavanja (nakon formalnog obrazovanja)	Ne	75,6
Načini informiranosti o programima osposobljavanja u HZZ-u	Na grupnom informiranju	36,0
Problemi s kojima su se susretali tijekom učenja	Nedostatak vremena i teškoće pri usvajanju sadržaja*	25,6
Skлонost pohađanju dodatnih programa obrazovanja u budućnosti	Ne	58,1
Završeni program osposobljavanja	Pomoćni konobar	12,8

*Dvostruki mod

1. PROBLEM (karakteristike polaznika programa osposobljavanja)

Podaci o završenim programima osposobljavanja prikazani su histogramom (sl.1), a hipoteze vezane uz prvi problem provjerene su putem hi-kvadrat testa (tablica 2)

Slika 1. Raspodjela po završenim obrazovnim programima na uzorku polaznika programa (N=86)

Tablica 2. Vrijednosti hi-kvadrata i njegove značajnosti

	Dobne kategorije	Spol	Završeni stupanj obrazovanja	Ranije pohađanje dodatnog osposobljavanja ili usavršavanja (nakon formalnog obrazovanja)	Trajanje nezaposlenosti
Hi-kvadrat	1,628	6,857*	78,341*	22,512*	15,023*

*značajan $p < 0.05$

Po pitanju dobi hi-kvadrat test nije se pokazao statistički značajan (sudionici podjednako raspoređeni prema svim dobnim skupinama). Rezultat je u skladu s postavljenom hipotezom. U posljednjih nekoliko desetljeća u svijetu, ali i kod nas sve više dolaze do izražaja tendencije nastavka školovanja tijekom radnog vijeka, pa i kasnije. Naglasak postupno prelazi sa školovanja mladih generacija na obrazovanje i obuku odraslih osoba u dobi od 25 do 60 godina (također u podjednakim omjerima). Uzroke takvih kretanja možemo tražiti na više strana: promjene u dobnoj strukturi stanovništva potiču koncentraciju na dobnu skupinu od 25 do 60 godina koja se kontinuirano povećava, Drugi uzrok su kratkoročni efekti i koristi koje poslodavci i država u cjelini dobivaju od investicija u obrazovanje odraslih, a posebno onih koji sudjeluju na tržištu rada (Babić 2004).

Za ostale kategorije (spol, završeni stupanj obrazovanja, ranije pohađanje dodatnog osposobljavanja/usavršavanja, trajanje nezaposlenosti) vrijednost hi-kvadrata je statistički značajna - ispitanici se ne raspodjeljuju ravnomjerno u odnosu na gore navedene kategorije.

Uvidom u distribucije rezultata možemo zaključiti da su sudionici pretežno muškarci (62,8%), najčešće imaju završenu srednju školu (58,1%), zatim osnovnu školu (36,0%); većina nakon završenog formalnog obrazovanja nije pohađala dodatno osposobljavanje ili usavršavanje (75,6%); a što se trajanja nezaposlenosti tiče većina sudionika nezaposlena je 1 do 5 godina (36,0%) i manje od 1 godine (33,7%).

Rezultati ukazuju na to da se značajno više muškaraca odlučuje za programe osposobljavanja (gotovo isti omjer pokazali su rezultati istraživanja 2009. u Zavodu za zapošljavanje PS Pula; Gobo, 2009). Pretpostavlja se zbog specifičnosti zanimanja (sl. 1) koja više odgovaraju muškoj populaciji.

Raspodjela po završenom stupnju obrazovanja na uzorku polaznika programa (N=84)

Rezultati ukazuju na to da se osobe određene obrazovne kategorije češće odlučuju za programe osposobljavanja. Polaznici programa pretežno su osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja (slični rezultati istraživanja donosi i Gobo, 2009). Razlog tomu je da možda u hrvatskoj populaciji ima najviše osoba s osnovnom i srednjom školom, ali i da je uzorak premalen. Pretpostavka je da nezaposlene osobe sa završenom osnovnom školom žele steći prvo zanimanje, a da osobe sa završenom srednjom školom imaju nezapošljiva zanimanja. Postavlja se pitanje, u populaciji nezaposlenih u Hrvatskoj, kojih ima najviše. Moglo bi se u narednim istraživanjima ispitati jesu li češće osobe osnovnoškolskog obrazovanja ili osobe srednjoškolskog obrazovanja polaznici programa.

Raspodjela ispitanika u odnosu na ranije pohađanje dodatnog osposobljavanja ili usavršavanja na uzorku polaznika programa (N=86)

Rezultati ukazuju na to da značajno više osoba ranije nije pohađalo programe osposobljavanja ili usavršavanja nakon formalnog obrazovanja (slične rezultate pokazalo je i istraživanje HZZ, PS Pula; Gobo, 2009). Razlog tomu može biti da su oni koji su već pohađali zaposleni, ali upućuju i na problematiku ukupne nezadovoljavajuće uključenosti odraslih u RH u programe obrazovanja odraslih (zbog nedostatka financijskih sredstava, motivacije, volje za učenjem, vremena, ali i mišljenja da im dodatno obrazovanje neće koristiti u pronalaženju posla).

Raspodjela po trajanju nezaposlenosti na uzorku polaznika programa (N=86)

Rezultati ukazuju na to da se osobe određene kategorije trajanja nezaposlenosti češće odlučuju za programe osposobljavanja - pretežno nezaposleni do 5 godina. Pretpostavlja se da je razlog tomu još uvijek visoka motivacija polaznika za aktivnim traženjem posla.

2. PROBLEM (zadovoljstvo polaznika programom)

Ispitanicima su ponuđeni sljedeći odgovori: nezadovoljan, zadovoljan i jako zadovoljan.

Tablica 3. Srednje vrijednosti odgovora na pitanja o pojedinim aspektima zadovoljstva polaznika programa na uzorku polaznika (N=86)

	Zadovoljstvo KONCEPCIJOM programa	Zadovoljstvo USTANOVOM u kojoj je završen praktični dio osposobljavanja	Zadovoljstvo VREMENSKOM ORGANIZIRANOŠĆU TEORIJSKE nastave	Zadovoljstvo VREMENSKOM ORGANIZIRANOŠĆU PRAKTIČNE nastave	Zadovoljstvo PREDAVAČIMA	Zadovoljstvo STEČENIM ZNANJEM/ VIJEŠTINAMA/ SPOSOBNOSTI
Mod	Zadovoljan	Zadovoljan	Zadovoljan	Zadovoljan	Jako zadovoljan	Zadovoljan
Postotak	70,9	41,9	72,1	46,5	72,1	55,8

Formirana je i varijabla općeg zadovoljstva sudionika završenim programom osposobljavanja kao aritmetička sredina odgovora na pojedine aspekte zadovoljstva programom (tablica 3). Provjerena je normalnost dobivene distribucije rezultata Kolmogorov-Smirnov testom te je utvrđeno da se dobivena distribucija ne razlikuje značajno od normalne (test nije značajan na razini od najmanje 0,05). S obzirom na to izračunata je aritmetička sredina ($M=2,23$) i standardna devijacija ($sd=0,44$). Možemo reći da bi prosječna vrijednost općeg zadovoljstva sudionika programom pripadala kategoriji zadovoljan (slične rezultate pokazalo je i istraživanje u PS Pula; Gobo, 2009). Pretpostavlja se da je razlog općega zadovoljstva polaznika besplatna edukacija, povećanje šanse za zaposlenjem te osiguranje egzistencije za vrijeme trajanja obrazovanja (novčana potpora za vrijeme trajanja obrazovanja).

3. PROBLEM (međusobni odnosi ispitivanih varijabli)

Po pitanju općeg zadovoljstva formirane su tri kategorije ispitanika: ispodprosječno zadovoljni (nezadovoljni), zadovoljni i iznadprosječno zadovoljni (jako zadovoljni). Nije bilo moguće ispitati razlikuju li se sudionici u odnosu na dob i stupanj obrazovanja po općem zadovoljstvu programom. Naime, s obzirom da hi-kvadrat zahtjeva da 80% ili više ćelija ima očekivanu frekvenciju veću od 5 te da podaci ovoga istraživanja ne zadovoljavaju uvjet, nije bilo moguće izračunati vrijednost hi-kvadrata.

Tablica 4. Opće zadovoljstvo polaznika programa s obzirom na spol (N=84)

Spol	N	M	SD	t	p
M	53	2,17	0,46	1,13	0,26
Ž	31	2,24	0,41		

Provedbom t-testa za nezavisne varijable pokazalo se da ne postoji statistički značajna razlika ($t=1,13$, $p>0,05$) u općem zadovoljstvu u odnosu na spol, tj. i muškarci i žene su podjednako zadovoljni tj. nezadovoljni završenim programom (tablica 4). Rezultati su u skladu s postavljenom hipotezom. Također nije bilo moguće ispitati razlikuju li se u problemima s kojima se susreću u odnosu na dob, spol i stupanj obrazovanja. Treba napomenuti da velik broj ispitanika nije odgovorio na pitanje o problemima.

Razlikuju li se osobe koje su završile program osposobljavanja u namjeri pohađanja dodatnog obrazovanja u budućnosti u odnosu na stupanj obrazovanja nije bilo moguće provjeriti putem hi-kvadrat testa. Što se tiče stupnja obrazovanja, jako je mala zastupljenost onih sa VSS i VŠS. Možda bi se istraživanje trebalo ponoviti na većem uzorku.

Ispitanici se razlikuju u odnosu na dob kada je u pitanju njihova namjera pohađanja dodatnog obrazovanja u budućnosti. Hi-kvadrat je značajan na razini većoj od 0,5 ($p<0.001$). Uvid u tablicu kontingencije (tablica 5) pokazuje nam da su mlađi sudionici, do 35 godina skloniji pohađanju dodatnog obrazovanja u budućnosti (njih 75%). Najmlađi, do 25 godina pokazuju najveću sklonost (od svih ispitanika koji su odgovorili "da" 47,2% je mlađe od 25 godina). Razlog tomu može biti visoka motivacija i želja za daljnjim obrazovanjem i pronalaženjem posla. Prilikom ispitivanja razlikuju li se ispitanici u odnosu na spol po namjeri pohađanja dodatnog obrazovanja u budućnosti utvrđeno je da hi-kvadrat nije značajan, što znači da su sudionici u odnosu na spol podjednako skloni tj. neskloni pohađati dodatne programe obrazovanja u budućnosti.

Tablica 5. Tablica kontingencije za dobne kategorije i sklonost pohađanju dodatnih programa obrazovanja u budućnosti na uzorku polaznika programa (N=86)

			Sklonost pohađanju dodatnih programa obrazovanja u budućnosti		Ukupno
			ne	da	
dobne kategorije	do 25 god.	% unutar dobne kategorije	32,0%	68,0%	100,0%
		% unutar sklonost pohađanju	16,0%	47,2%	29,1%
	26 do 35 god.	% unutar dobne kategorije	52,4%	47,6%	100,0%
		% unutar sklonost pohađanju	22,0%	27,8%	24,4%
	36 do 45 god.	% unutar dobne kategorije	65,2%	34,8%	100,0%
		% unutar sklonost pohađanju	30,0%	22,2%	26,7%
	46 god. i više	% unutar dobne kategorije	94,1%	5,9%	100,0%
		% unutar sklonost pohađanju	32,0%	2,8%	19,8%
	Ukupno	% unutar dobne kategorije	58,1%	41,9%	100,0%
		% unutar sklonost pohađanju	100,0%	100,0%	100,0%

Zaključak

Podaci iz analiza Zavoda za školstvo pokazuju da godišnje preko 10.000 osoba promijeni zanimanje kroz programe prekvalifikacije i programe doškoloavanja (Erceg 2002). Cjeloživotno učenje ključna je strategija suvremenog čovjeka za uspješno suočavanje s brzim promjenama na području tehnologije i znanosti, a participacija na tržištu rada je nezamisliva bez spremnosti na kontinuirano učenje i razvoj. Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji postavlja visoke zahtjeve izgradnje obrazovnog sustava koji bi trebali omogućiti visokostručnu radnu snagu koja može konkurirati zaposlenima s ostalim članicama Unije. Obrazovni sustav u Hrvatskoj treba se što bolje povezati s potrebama tržišta rada, što pokazuje činjenica da je stopa sudjelovanja u cjeloživotnom učenju vrlo niska, osobito u usporedbi s članicama Europske unije. S obzirom da Hrvatska zaostaje u primjeni koncepcije cjeloživotnog učenja i integraciji obrazovanja odraslih u obrazovni sustav, sve to predstavlja Hrvatskoj, njezinom obrazovnom sustavu te samim građanima veliki izazov. U 21. stoljeću pojedinci bi se trebali konstantno prilagođavati promijenjenim radnim uvjetima, načinu rada i organizaciji, tehnologiji, upravljanju te biti spremni učiti cijeli svoj život. Dužina nezaposlenosti proporcionalna je potrebi za cjeloživotnim učenjem, što je duži period trajanja nezaposlenosti time je veća i potreba za obnavljanjem

znanja i vještina koje su tražene na tržištu rada. Činjenica je da kod nezaposlenih osoba nije dovoljno razvijena svijest o važnosti cjeloživotnog učenja, da su nedovoljno uključene i zainteresirane za programe cjeloživotnog učenja. Provedeno je istraživanje ukazalo na potrebu provođenja aktivnosti na afirmaciji cjeloživotnog učenja kod nezaposlenih osoba. Kako većina ispitanika nakon završenog formalnog obrazovanja nije pohađala dodatno osposobljavanje ili usavršavanje (76%), a prosječno su iskazali zadovoljstvo programima, moguće je taj podatak iskoristiti kao bitan motivacijski čimbenik pri promoviranju obrazovnih programa za odrasle. Dobro obrazovano i osposobljeno stanovništvo najvažnija su odrednica socijalnog i ekonomskog blagostanja neke zemlje te samog pojedinca.

LITERATURA

- Babić, Z. (2004), Participacija i ulaganje u obrazovanje u Hrvatskoj. *Privredna kretanja i ekonomska politika*, 101 (4), 28-53.
- Bruner, J. (1996), *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.
- Bognar, L. (1999), *Metodika odgoja*. Osijek: Pedagoški fakultet.
- EAEA (2000), Memorandum o cjeloživotnom učenju, <http://www.hzpou.hr/stranice/3/21-100.pdf>. Pristupljeno 16.12.2012.
- Erceg, Z. (2002), Obrazovanje odraslih u Republici Hrvatskoj. U: *Zbornik radova međunarodne konferencije Obrazovanje odraslih u Republici Hrvatskoj u kontekstu cjeloživotnog učenja*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, 133-140.
- Fischer, G. (2000), Lifelong Learning - More than Training. *Journal of Interactive Learning Research*, 11 (3/4), 265-294.
- Gelpi, E. (1985), *Lifelong education and international relations*. London, Dover, N.H.: Croom Helm.
- Gobo, A. (2009), Cjeloživotno učenje u funkciji povećanja zapošljivosti nezaposlenih osoba. U: *Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih, Zbornik radova 4. međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, 309-327.
- Jarvis, P. (2004), *Adult education and lifelong learning*. London and New York: Routledge Falmer, Taylor & FrancisGroup.
- Pastuović, N. (1999), *Edukologija: integrativna znanost o sustavu cjeloživotnog obrazovanja i odgoja*. Zagreb: Znamen.
- Tunjić, N. (2009), Formalno i neformalno cjeloživotno obrazovanje – imperativ učinkovitosti odgojnog rada u novoj Europi. U: *Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih, Zborni radova 4. Međunarodne konferencije Neformalno obrazovanje i informalno učenje odraslih*. Zagreb: Hrvatsko andragoško društvo, 59-72.
- Žiljak, T. (2005), Politike cjeloživotnog učenja u Europskoj uniji i Hrvatskoj. *Političko obrazovanje*, 1 (1), 67-95.

LIFELONG LEARNING - A PATH TO THE FUTURE

Renata Jukić and Jagoda Ringel

Abstract: *The paper addresses the issue of lifelong learning in the case of the Croatian Employment Service (Regional Office in Osijek) Training Program. The unemployed are an especially vulnerable group in the society and lifelong learning represents an opportunity for increasing employability. The research was carried out using a survey questionnaire on a convenience sample of 86 participants. The results have shown that Training Programs equally include qualified and working-age adults of all age groups, but predominantly men (63%) and mainly with a high-school education (58%); the majority did not seek additional training or further education following their formal one (76%) and have mostly been unemployed for five years (70%). On average, they are satisfied with the Training Programs. It was not possible to verify whether the participants inquire into the Training Programs differently according to their age nor whether they differ with respect to the problems they encounter pertaining to their age, sex and level of education. The younger participants were shown to be more likely to attend a training program in the future (75% of them). The results of the research may serve as pointers for a better understanding of the motivation for participating in various adult education programs as well as for the creation thereof.*

Keywords: *lifelong learning, adult education, training, employability*